

Катарина З. Минић¹

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

Департман за германистику

<https://orcid.org/0009-0009-9894-4133>

УПОТРЕБА ДЕКОМПОНОВАНИХ ПРЕДИКАТА У ОДАБРАНИМ НОВИНСКИМ ТЕКСТОВИМА НА СРПСКОМ И НЕМАЧКОМ ЈЕЗИКУ²

Декомпоновани предикат представља граматичку конструкцију насталу разлагањем пунозначног глагола на глагол општег значења и глаголску именицу изведену од тог пунозначног глагола. Предмет овог истраживања јесте *декомпоновани предикат* у одабраним новинским текстовима на српском језику и његов еквивалент у немачком језику – *функционални глаголски спој*. Истраживање се бави декомпонованим предикатом у новинарском функционалном стилу у српском и немачком језику, при чему је посебна пажња посвећена истраживањима М. Радовановића и обрасцима које је постулирао, а тичу се структуре декомпонованих предиката. Део истраживања посвећен је и бирократизацији језика, до које долази када се бирократски језик користи као део свакодневне комуникације. Анализирани декомпоновани предикати / функционални глаголски спојеви ексцерпирани су из новинских текстова на српском и немачком језику при чему се водило рачуна да текстови буду приближно исте дужине и исте тематике, а са циљем да испитамо: да ли се, и у којој мери декомпоновани предикати употребљавају у новинским текстовима, као и њихову структуру. Анализирани корпус обухвата двадесет новинских текстова – десет на српском језику и десет на немачком језику.

Кључне речи: српски језик, немачки језик, декомпоновани предикат, функционални глаголски спој, новински текстови

Увод

Декомпоновани предикат представља аналитичку конструкцију у којој се једночлани предикат, односно глагол, рашчлањује (*нпр. одлучи́ти > донети́ одлуку*). Предмет овог истраживања јесте *декомпоновани предикат* у новинским текстовима на српском језику и његов еквивалент у немачком језику – *функционални глаголски спој*. Грађа овог истраживања заснива се на новинском дискурсу у српском и немачком језику, а са циљем да испитамо: да ли се, и у којој мери декомпоновани предикати употребљавају у новинским текстовима, као и њихову структуру.

¹ kminic4@gmail.com

² Истраживање је прелиминарног карактера без тежње да се добијени резултати истраживања генерализују за целокупни српски и немачки новински дискурс, јер смо се у истраживању бавили одабраним новинским текстовима приближно исте дужине и исте тематике.

При одабиру текстова ауторка истраживања водила је рачуна да се анализа ових аналитичких конструкција врши на текстовима приближно исте дужине и исте тематике. Сви анализирани текстови баве се тренутно актуелном темом – ратом у Гази, а анализирани корпус обухвата двадесет текстова – десет на српском и десет на немачком језику. За истраживање декомпонованих предиката користи се модел М. Радовановића, према коме се декомпоновани предикат састоји од глаголске именице изведене од пунозначног глагола и семикопулативног глагола.

Методи које смо користили у овом раду јесу контрастивни метод, корпусни метод, метод преводне еквиваленције и интроспективни метод. Контрастивни метод користи се са циљем да се ова језичка појава упореди у српском и немачком језику при чему се утврђују њене истоветности и разлике, као и фреквентност декомпонованог предиката у новинском дискурсу на српском и немачком језику. Корпусни метод заснива се на прикупљању квалитативних и квантитативних података из различитих језичких корпуса. Првенствено, ово истраживање ослања се на корпусне изворе којима ово није примарна функција – новинске текстове, и приказује квалитативни опис декомпонованих предиката, као и њихову квантитативну анализу. Квантитативном анализом биће процентуално приказан укупан број декомпонованих предиката у анализираним текстовима и заступљеност образаца њихове структуре постулираних од стране М. Радовановића, док ћемо методом преводне еквиваленције покушати да утврдимо степен подударана структура декомпонованих предиката у ова два језика. Интроспективни метод заснива се на језичкој интуицији ауторке овог рада.

Рад је структурисан на следећи начин: У другом поглављу укратко ћемо изложити теоријски оквир овог рада, који укључује досадашња истраживања декомпонованих предиката у српском и немачком језику, при чему је посебна пажња посвећена истраживањима М. Радовановића и обрасцима које је постулирао, а тичу се структуре декомпонованих предиката. У оквиру теоријског дела биће речи и о новинском функционалном стилу и декомпонованим предикатима у оквиру овог стила, као и о бирократизацији језика. У трећем поглављу укратко ћемо представити анализирани корпус, а у последњем поглављу биће приказани закључци до којих смо дошли бавећи се овом темом.

Теоријски оквир

Досадашња истраживања декомпонованих предиката

Појава декомпоновања предиката је у почетку посматрана у склопу остваривања процеса језичке кондензације и номинализације. Појам кондензације, тј. универбизације, који наводи Оташевић (1977: 52) у језицима је општелингвистички, синтаксички и семантички феномен од универзалног значаја. Односи се на свакојака сажимања реченичног и семантичког садржаја, ради економичности језика, посебно у неким функционалним стиливима стандардног језика попут административног, правног, научног, политичког. Декомпоновање језичких јединица дефинише се као њихово разлагање, док се под универбизацијом подразумева поступно стапање синтагме у полусложеницу или сложеницу, наводи Клајн (2003:

9). Ђорић (1991: 327) говори да је у питању поступак и резултат претварања вишечланих синтаксичких конструкција у једну једину реч творбеним средствима (*нїр. шїїїїїна жлезда > шїїїїїњача; дувља њїјаца > дувљак; северни вейар > северац*). Предност у званичном изражавању, примећује Клајн (2003: 9), имају вишечлани изрази, док се у професионалном жаргону и разговорном језику користе универбизације.

До појаве рада *Декомпоновање ѡредикаѡа (на ѡпримерима из срїскохрваїтскої језика)* М. Радовановића, у сербокроатистичкој литератури готово да није било речи о овом језичком проблему. У граматикама и уџбеницима није указивано на постојање ове синтаксичке појаве, односно „нормативни приручници појаву декомпоновања предиката по правилу не региструју” (RADOVANOVIĆ 1977: 55). Стевановић (1979) наводи примере *узетїи учешїа, доћи до убеђења*, али су ти случајеви третирани као глаголи са именичким допунама, нису се сврставали чак ни у категорију сложених глагола, већ у вишечлане изразе. Мразовић-Вукадиновић (1990: 166–170) у својој граматичкој називају декомпоновани предикат глаголском перифразом и дефинишу га као „чврст спој функционалног глагола и именице (најчешће) изведене од глагола или придева са предлогом или без њега”. Оне указују на постојање различитих модела и типова, а затим набрајају и објашњавају функције које глаголске перифразе остварују у комуникацији уз констатацију да се глаголске перифразе најчешће јављају у језику научне и стручне прозе, у језику правних, политичких и административних текстова и у језику новина. У *Синѡакси савременої срїскої језика* (2005) говори се о овој језичкој појави, а термини који се користе су декомпоновани предикат и перифрастични предикат. Декомпоновани предикат сврстава се у аналитичке предикате, а настао је као резултат синтаксичке деривације, јер представља сложеније облике наспрам којих стоји или би могао да стоји синтетички предикат (*нїр. Ниво воде оїада и Ниво воде је у оїадању*), и зато се назива декомпонованим предикатом или перифрастичним предикатом, за разлику од примарно аналитичког предиката, који нема себи одговарајући синтетички предикат (*нїр. Вода је и овде*) (PIPER, ANTOVIĆ i др. 2005). Ивић (1988: 5) даје читав низ нових података о околностима које погодују предикатској декомпозицији. Она наводи различите случајеве употребе ове аналитичке конструкције и закључује да „декомпоновани предикат није по себи ни боље, ни горе граматичко решење од недекомпонованог, већ просто, средство које на примерен начин служи задовољавању људске потребе за разноликом презентацијом предикатске садржине”.

Појам еквивалентан декомпонованом предикату у немачком језику је функционални глаголски спој, а у немачкој литератури функционални глаголски спојеви за лингвисте представљају занимљив предмет истраживања. Поседна пажња посвећена је разграничавању функционалних глаголских спојева од осталих конструкција, а један од најпознатијих лингвиста који се тиме бави јесте Бар (1977). Осим тога, истраживања ове језичке појаве у литератури односе се и на поређење језика, препознавање и анализу функционалних глаголских спојева у сврхе машинског превођења (MESLI 1991) или екстракцију колокација из корпуса (BRAIDT 1993). Херингер (1968) функционалне глаголске спојеве дефинише као везу између *Noten actionis* и *функционалної глагола*. Проблем настаје због потребе да се име-

нице јасно класификују као *Nomen actionis*, а и због тога што осим функционалних глагола саставни део функционалних глаголских спојева често су и потпуни глаголи и помоћни глаголи. Херингер описује ову језичку појаву као целину која је предикат реченице. Именица унутар ове конструкције није допуна глаголу, али остаје нејасно како анализирати сам предикат (HERINGER 1968). Персон (1975) истражује однос између логичко-семантичке структуре и површинске структуре. Стога, он функционални глаголски спој посматра као глаголски ентитет са синтактичком функцијом предиката (PERSON 1975).

Према граматички Хелбиг-Буша (1996: 79-105) функционални глаголски спој састоји се од *финијној глагола* и *номиналне комбионације*, која може бити или именица у акузативу или предлошка фраза. Номиналну компоненту није могуће заменити заменицом, а уз њу се најчешће користи нулти или одређени члан. Значење функционалног глаголског споја одговара или *пунозначном глаголу* (нпр. *Entscheidung treffen* (*донети одлуку*) = *entscheiden*; (*одлучити*)) или *конструкцији придева + копулативни глагол* (нпр. *zur Kenntnis kommen* (*доћи до познатости*) = *bekannt werden* (*познати*)). У случајевима где значење функционалног глаголског споја није могуће заменити пунозначним глаголом или конструкцијом придева + копулативни глагол користи се *парафраза* (нпр. *in Kauf nehmen* (*прихватити*) = *akzeptieren* (*прихватити*)). У функционалним глаголским спојевима номинална компонента је носилац значења, док глагол губи своје основно значење. Функционални глаголски спој не може се поистоветити са фразеологизмима, јер фразеологизми имају значење само као целина, док се функционални глаголски спој може разложити на значењске компоненте. Неки глаголи граде функционалне спојеве само са именицама у акузативу (нпр. *ausüben* = *примењивати*, *bekommen* = *добити*), неки само са предлошким фразама (*befinden* = *налазити*, *bleiben* = *остати*, *bringen* = *донети*), а неки и са именицама у акузативу и са предлошким фразама (*führen* = *водити*, *geben* = *дати*, *haben* = *имати*) (BUŠA, HELBIG 1996).

Истраживања декомпонованих предиката М. Радовановића

Први аутор који се детаљније бавио декомпонованим предикатом је Милорад Радовановић и он га дефинише као „сваки двочлани предикат конструиран по моделу *Verbium* (*глаголска копула* или *семикопулативни глагол*) + *Nomen deverbativum*, а синонимичан (па и комутабилан) са семантички еквивалентним једночланим предикатом (представљеним пунозначном глаголском лексемом из које је изведена девербативна именица двочланог предиката)”. Девербативна именица може јавити у различитим падежима, са предлогом или без предлога.

У нашој табели укратко ћемо представити карактеристичне случајеве појаве докомпонованих предиката, које је у свом раду *Декомпоновање предиката* (на примерима из српскохрватској језика) забележио М. Радовановић (1977: 67–78):

Табела 1. Табеларни приказ образаца сѝрукѝуре декомѝонованих ѝредикаѝиѝа ѝрема М. Радовановиѝу

Cop + у/на + NDev (Loc)	Cop + Ø/од + NDev (Gen)
остварује се номинализовањем глаголске лексеме у псеудолокациону падежну конструкцију са одговарајућом девербативном именицом као носиоцем лексичког значења двочланог предиката у локативу са предлозима у или <i>на</i> , и екстракцијом саме предикације, семантички празне, у виду глаголске копуле представљене лексемом бити у финитним облицима	остварује се номинализовањем глаголске лексеме у генитивну падежну конструкцију са одговарајућом девербативном именицом (при томе генитив може бити слободан или везан, са предлогом <i>од</i> , као носиоцем значења двочланог предиката, и екстракцијом саме предикације, семантички празне, у виду глаголске копуле заступљене лексемом бити у финитним облицима
<i>нпр. бити у преписци > дописивати се; бити у поседу лопте > поседовати лопту</i>	<i>нпр. бити мишљења > мислити</i>
NDev (Nom) + Cop + Lex	Semicop + NDev (Acc)
остварује се номинализовањем глаголске лексеме у номинативну падежну конструкцију са девербативном именицом и екстракцијом саме предикације, семантички празне, у виду глаголске копуле коју заступа глагол <i>бити</i> у финитним облицима ; глаголска копула везује се са конституентном лексемом по правилу неким квантификатором или квалификатором образујући тако сложени предикат, а номинализована предикација појављује се у позицији субјекта копулативног предиката	овај синтаксички модел бележи ситуације са различитим семикопулативним глаголима попут <i>вршити, извршити, извршавати, имати, немати, дати, давати, водити, пружити, пружати, добити, добијати, поднети, подносити, обавити, обављати, изразити, изражавати, чинити, учинити, починити, испољити, испољавати, издавати, издавати</i> као потенцијалним средствима за екстракцију предикације, уз девербативну именицу као номинализовано лексичко језгро двочланог предикатима
<i>нпр. ...несхватљиво слаба <u>била је игра</u> Јариѝа > Јариѝ је играо несхватљиво слабо</i>	<i>нпр. Љубојевиѝ је као бели имао иницијативу и <u>вршио је</u> јак <u>напад</u> >... и снажно <u>нападао</u>; Шеф производње је <u>поднео извештај</u> > <u>извештавати</u></i>

Декомпоновани предикат представља облик испољавања језичких универзалија условљених екстралингвистичким универзалијама. Радовановић (1977: 61) сматра да се декомпоновани предикат јавља услед „двоструког синтаксичког дери-вационог процеса” – номинализовање, предикације и екстракције вербалног елемента из номинализоване предикације (*нѝр. ѝреѝиѝче → ѝреѝиѝцање → врши ѝреѝиѝцање*). Главни разлози употребе декомпонованих предиката јесу: 1) немогућност изражавања пунозначним глаголом (*нѝр. вршиѝи ѝрансакцију*, не може се рећи *ѝрансакѝираѝи*); 2) апстрактније значење декомпонованог предиката у односу на пунозначни глагол (*нѝр. ѝресѝуѝиѝи = ѝреѝи неку видљиву ѝраницу > ѝочиниѝи ѝресѝуѝи = ѝреѝи аѝѝѝраѝиѝну ѝраницу*); 3) наглашавање институционализованости; 4) анонимност вршиоца радње и 5) ублажавање значења пунозначног глагола (*нѝр. биѝи од корисѝи > корисѝиѝи*).

Декомпоновани предикати заступљени су у областима попут науке, администрације, политике, права, па можемо рећи да претежно одликују научни и административни функционални стил. Употреба декомпонованог предиката у на-

учном и административном стилу указује на апстрактност, уопштеност, сажетост и тачност, док је с друге стране употреба декомпонованих предиката у разговорном стилу непристојна, јер доводи до двосмислености, збуњености, а понекад се користи и за скривање вршиоца радње. У књижевно-уметничком функционалном стилу декомпоновани предикат представља само маргиналну појаву (RADOVANOVIC 1977: 65).

Новинарски функционални стил и бирократизација језика

Новинарски (публицистички) стил је стил јавне комуникације, који се остварује у говорним и писаним медијима, њиме се служе новинари пишући текстове за различите новине, часописе, као и усмена извештаје у виду вести, репортажа, и др. Медији имају веома велики утицај на народ и манипулацију народом. Силић (1997: 496) наводи главне функције овог стила: информативну, пропагандну, популизаторску, агитивну, педагошку и забавну. У зависности од своје примарне функције они се служе употребом стилски необележених (неутралних) или стилски необележених (експресивних) језичких средстава. Кликовац (2008: 51–91) запажа да се декомпоновани предикати често јављају у новинарском стилу као последица бирократизације језика. Бирократски језик се пре свега заснива на језику администрације и јуриспруденције, а бирократизација језика представља утицај бирократског језика на стандардни језик, тј. језик који свакодневно користимо. Шаре (2004: 123) указује да су главни разлози за употребу бирократског језика у новинским текстовима често прикривање актера радње, као и самих догађаја, и да се текстови писани на овај начин тешко читају, неразумљиви су и често занемарују најважније информације.

Шаре (2004: 132) наводи да бирократски језик одликују номиналност³ (*нїр. увидеїи > сїећи увид; beraten (їосавеїоваїи) > einen Rat geben (гаїи савеї)*), са једне стране општост / неодређеност, а са друге експлицитност⁴, употреба еуфемизма (*нїр. заобилазиїи истиїну > лаїаїи; Nullwachstum (нулїи расї) > Stagnation (сїаїнација)*), вишка речи (*нїр. гошло је го даљеї расїа цена > їоскуїело је; ein Zimmer, in dem man*

isst (сода, у којој се јеге) > Esszimmer (їрїезарија)) и квазинаучност⁵ (*нїр. еквиваленција > једнакостї, Kohlenhydrate (уїњени хиграїи) > Zucker (шећер)*) (ŠARE 2004: 132).

Она говори и о одликама бирократске реторике: „Дакле, ако се одлучите за бирократску реторику:

1. Писаћете непотпуне вести;
2. Писаћете нејасне текстове;
3. Скриваћете битно, а испољавати небитно;

3 Тежња да се информације не преносе глаголима, већ декомпонованим предикатом, тј. функционалним глаголским спојем.

4 Са једне стране тежња да се нешто не исказе конкретно (неодређеност/општост), а са друге стране тежња да се нешто исказе конкретно, како би се манипулисало народом.

5 Еуфемизми се употребљавају како би се ублажила истина, вишак речи како би се теже дошло до суштине текста, док квазинаучност подразумева употребу страних речи и израза како би текст звучао узвишено и стручно.

4. Нећете штедети простор новинске странице” (ŠARE 2004: 121), и закључује да: „Језику администрације није место у новинама. Он је и у цитатима и у новинарском тексту потпун професионални промашај.” (ŠARE 2004: 123)

Досадашња истраживања декомпонованих предиката у новинарском функционалном стилу

Декомпоновани предикати у новинарском функционалном стилу није посебно актуелна тема истраживања у српском и немачком језику, док контрастивних истраживања за пар српско-немачки ове језичке појаве нема. Шушањ (2010) је анализирала примере декомпоновања лексема (глагола и именица) са аспекта бирократизације језика на корпусу дневних новина Црне Горе. Примери су анализирани тако што је декомпонована лексема замењена пунозначним глаголом или именицом у истом контексту. Истраживање је показало да је утицај административног стила на остале функционалне стилове изразит, јер се многе области човекове делатности нормирају, прописују и кодификују административним средствима. У том смислу доносе се решења, одлуке, инструкције, прописи, статуту, закони, а сви имају устаљени образац, схему. Употреба декомпонованих лексема не мора бити само негативно окарактерисана, већ да може послужити као начин за богаћење речника и сликовито изражавање, уколико се не употребљава у циљу манипулисања. Земан (2015) се бавио функционалним глаголским спојевима у новинским текстовима на немачком језику, тачније употребом ове граматичке конструкције у рубрикама *сјорџи* и *јолиџика*. Његово истраживање показало је да се у новинском дискурсу на немачком језику преферира употреба функционалних глаголских спојева у односу на пунозначне глаголе, али и да је употреба функционалних глаголских спојева фреквентнија појава у рубрици *јолиџика*. Такође, ова граматичка конструкција фреквентнија је у дневним новинама које се баве озбиљним свакодневним темама него у таблоидима.

Корпус и анализа корпуса

Корпус истраживања представља двадесет текстова приближно исте дужине и исте тематике – десет на српском и десет на немачком језику. Текстови на српском преузети су из следећих медија *Бибиси*, *Данас*, *Полиџика*, *Новосџи*, *Дојче веле*, *Курир*, а текстови на немачком *Цегеџф*, *Франкфурџер Рундшау*, *Меркур*, *Тајесшау*, *ТАЦ*, *Еуроџуз*, *Шџиџел*, *Ваџиџканџуз*. Сви текстови пишу о тренутно актуелној теми – рату у Гази. Корпус је обрађен на следећи начин: из новинских текстова ексцерпирани су примери декомпонованог предиката, тј. функционалног глаголског споја. Извршена је квантитативна анализа, односно испитано је у којој мери се декомпоновани предикат употребљава у текстовима на српском језику, а у којој се мери у текстовима на немачком језику, након чега је уследила и квалитативна анализа, тј. анализирана је структура декомпонованих предиката према обрасцима које даје М. Радовановић. Што се тиче функционалних глаголских спојева у немачком језику, није било могуће анализирати их на основу ових образаца, првенствено због разлике у падежним системима српског и немачког језика. Стога су анализи-

рани њихови еквиваленти у српском језику.

Анализирани корпус обухвата тридесет један (100%) декомпоновани предикат – тринаест (32,26%) у текстовима на српском језику (*диџи на снази, вршиџи њриџисак / диџи њод њриџиском, водџи раџ / диџи у раџу, њосџојаџи ризик / носџи ризик, њосџиџи доџовор, оџџочџи са наџагом, имаџи извешџај, диџи знак, наџи доказ, водџи разџовор*) и осамнаест (67,74%) у текстовима на немачком језику (*am Leben sein, Bekanntheit erlangen, als Symbol gelten, zum Einsatz kommen, einen Krieg führen / im Krieg sein, zur Explosion kommen, ums Leben kommen, Information haben, in Verbindung stehen, eine Antwort finden, die Frage stellen, unter Druck sein, Angst haben, Gespräch führen, von Bedeutung sein, Einsatz haben, Entscheidung treffen*). На основу анализираних примера, можемо видети да у новинским текстовима на немачком језику има нешто више функционалних глаголских спојева, него што је декомпонованих предиката у текстовима писаним на српском језику

У српском језику чешће се понављају одређени декомпоновани предикати попут *вршиџи њриџисак / диџи њод њриџиском* (понавља се три пута), *водџи раџ / диџи у раџу* (понавља се два пута), *њосџојаџи ризик / носџи ризик* (понавља се два пута), док су се сви остали декомпоновани предикати јавили само једанпут. Они уједно представљају синонимичне конструкције. (*водџи раџ / диџи у раџу = раџоваџи*). У немачком језику, са друге стране, јавља се више различитих функционалних глаголских спојева, једини који се јавио два пута јесте *einen Krieg führen / im Krieg sein = водџи раџ / диџи у раџу*. Декомпоновани предикати *диџи њод њриџиском (unter Druck sein)* и водити рат / бити у рату (*einen Krieg führen / im Krieg sein*) јављају се у текстовима и на једном и на другом језику.

Што се структуре декомпонованих предиката у српском језику тиче најзаступљенији образац од оних, које даје М. Радовановић, био је *Semicor + NDev (Acc)*. Осам декомпонованих предиката (61,55%) има ову структуру (*вршиџи њриџисак, водџи раџ, њосџојаџи / носџи ризик, њосџиџи доџовор, имаџи извешџај, наџи доказ, водџи разџовор*). Два декомпонована предиката (15,38%) имају структуру *Cor + у/на + NDev (Loc)* (*диџи на снази, диџи у раџу*), а два декомпонована предиката (15,38%) немају структуру насталу на основу неког од постојећих образаца (*диџи њод њриџиском, оџџочџи са наџагом*)⁶. Један декомпоновани предикат (7,69%) има структуру *NDev (Nom) + Cor + Lex* (*диџи знак*), док међу анализираним примерима није било декомпонованих предиката насталих према обрасцу *Cor + Ø/og + NDev (Gen)*, који наводи М. Радовановић.

Што се тиче структуре функционалних глаголских спојева, тачније њихових еквивалената у српском језику најзаступљенији образац био је *Semicor + NDev (Acc)*. Десет декомпонованих предиката (55,55%) има ову структуру (*сџиџи славу, водџи раџ, окончаџи живоџи, имаџи информацију, наџи одџовор, њосџавиџи њиџање, имаџи сџрах, водџи разџовор, имаџи уџицај, донџи одлуку*). Три декомпонована предиката (16,66%) имала су структуру *Cor + у/на + NDev (Loc)* (*диџи у живоџу, диџи у раџу, диџи на вези*), а три декомпонована предиката (16,66%) не-

⁶ Структура декомпонованих предиката *отпочети са нападом* и *бити под притиском* није запажена међу обрасцима које је постулирао М. Радовановић, али се они убрајају у декомпоноване предикате, јер их је могуће заменити пунозначним глаголима *напасти* и *притискати* без промене значења.

мају структуру насталу на основу неког од постојећих образаца (*важићи као симбол, ући у ујошреду, дићи њод њрићиском*)⁷. Два декомпонована предиката (11,13%) имала су структуру *Cop + Ø/од + NDev (Gen)* (*гоћи до ексілозије, дићи од значаја*), док образаца *NDev (Nom) + Cop + Lex* међу анализираним примерима није било.

Табела 2. Табеларни њриказ резултати исѡраживања

		Декомпоновани предикат	Функционални глаголски спој	Преводни еквивалент функционалног глаголског споја
Структура	Semicop + Ndev (Acc)	61,55% (8)	/	55,55% (10)
	Cop + у/на + NDev (Loc)	15,38% (2)	/	16,66% (3)
	NDev (Nom) + Cop + Lex	7,69% (1)	/	/
	Cop + Ø/од + NDev (Gen)	/	/	11,13% (2)
	остало	15,38% (2)	/	16,66% (3)
Укупно		32,26% (13)		67,74% (18)

Како би се уочиле истоветности и разлике између српског и немачког језика анализа се спроводи поређењем декомпонованих предиката у српском језику и преводних еквивалената функционалних глаголских спојева. Приликом превођења функционалних глаголских спојева треба узети у обзир разлику између падежних система у српском и немачком језику, као и о глаголима који су саставни део функционалних глаголских спојева / декомпонованих предиката.

Стога ће у даљем тексту бити представљени исходи контрастивне анализе, до којих се дошло поређењем функционалних глаголских спојева у немачком језику и њихових преводних еквивалената у српском језику, при чему се разликује апсолутна подударност (истоветност форме, функције, значења), делимична подударност (форма или функција се не подударају) и апсолутна неподударност. Апсолутна подударност и апсолутна неподударност нису забележене међу анализираним примерима. Са друге стране, код девет примера (50%) попут *die Bekanntheit erlangen = сѡећи славу, als Symbol gelten = важићи као симбол, einen Krieg fьhren/im Krieg sein = вођићи раѡ / дићи у раѡу, Information haben = имаћи информацију, eine Antwort finden = наћи одговор, die Frage stellen = ѡсѡавићи ѡиѡање, Angst haben = имаћи сѡрах, Gesprach fьhren = вођићи разговор* забележен је тип еквиваленције: превод калкирањем. Овај тип еквиваленције подразумева позајмљивање израза из једног језика и дословно превођење тог израза на други језик. Калкови се често јављају када један језик преузима израз или конструкцију из другог језика дословним превођењем – реч по реч. Претпоставља се да су наведени преводни екви-

⁷ Структура функционалних глаголских спојева, односно њихових преводних еквивалената у српском језику *важићи као симбол, ући у ујошреду* и *дићи њод њрићиском* није запажена међу образцима које је постулирао М. Радвановић, али се они убрајају у декомпоноване предикате, јер их је могуће заменити пунозначним глаголима *симболизоваћи, ујошредѡићи* и *ѡрићискаћи* без промене значења.

валенти преузети из немачког језика, а уједно су се и уклопили међу обрасце које М. Радовановић наводи за одређивање декомпонованих предиката. Код примера *am Leben sein* = *дйџиу у живоџу*, *ums Leben kommen* = *окончаџиу живоџи*, *zur Explosion kommen* = *гоџи го експлозије*, *unter Druck sein* = *дйџиу љог љриџиуском*, *von Bedeutung sein* = *дйџиу ог значаја*, *in Verbindung stehen* = *дйџиу на вези*, *zum Einsatz kommen* = *уџи у уџоџреду*, *Entscheidung treffen* = *донеџиу одлуку* (45,45%) уочава се тип еквиваленције: адаптација форме. Под овим се подразумева да одговарајући облици нису исти по форми. Разлике се огледају у употреби различитих предлога, различитих падежа, глагола и девербативних именица као саставних делова декомпонованих предиката, али је успостављено исто значење међу њима. Осталих типова делимичне подударности међу анализираним примерима није било.

Табела 3. Табеларни љриказ конџрасџивних исхода

Апсолутна подударност	/
Калкирање	55,55% (10)
Формална адаптација	45,45% (8)
Остали типови адаптације	/
Апсолутна неподударност	/
Укупно	100% (18)

Закључак

Овај рад усмерен је на употребу *декомџонованих љредикаџа* у новинским текстовима на српском језику, као и употребу *функционалних љлаџолских сџојева* у новинским текстовима на немачком језику. Анализирани текстови говоре о рату у Гази и приближно су исте дужине, а циљ овог истраживања био је да испитамо: да ли се и у којој мери декомпоновани предикати употребљавају у новинским текстовима, као и да испитамо њихову структуру.

Анализирани корпус обухвата тридесет један декомпоновани предикат – тринаест у текстовима на српском језику и осамнаест у текстовима на немачком језику. У анализираним текстовима на српском језику чешће долази до понављања одређених декомпонованих предиката, док се у анализираним текстовима на немачком језику јавља више различитих функционалних глаголских спојева, тачније само се један функционални глаголски спој јавио два пута. Што се тиче структуре функционалних глаголских спојева, тачније њихових еквивалената у српском језику најзаступљенији образац био је *Semicor + NDev (Acc)*. Од образаца које наводи М. Радовановић јавили су се још и *Cor + у/на + MDev (Loc)*, *Cor + ѐ/ог + NDev (Gen)*. Међу анализираним примерима није било осталих образаца М. Радовановића, али је било декомпонованих предиката чија структура не одговара ниједном од датих образаца. Што се тиче функционалних глаголских спојева у немачком језику, није било могуће анализирати их на основу ових образаца, првенствено због разлике у падежним системима српског и немачког језика, те је извршена анализа њихових преводних еквивалената у српском језику.. Такође, установљено је да постоје два различита типа модалитета преводних еквивалената функционалних глаголских спојева, а то су *еквиваленција: љревођење калком* и *еквиваленција: фор-*

мална адапација, док апсолутне подударности (кореспонденције) међу анализираним примерима и апсолутне неподударности није било. Најизражајнија разлика јесте *граматичка неконструеност* између функционалних глаголских спојева и њихових преводних еквивалената, а односи се на употребу различитих предлога, различитих падежа, глагола и девербативних именица као саставних делова декомпонованих предиката.

Можемо закључити да се декомпоновани предикати употребљавају и у српском и у немачком новинском дискурсу, с тим што је у анализираном корпусу, ова појава фреквентнија у немачком језику. Ова појава није примарно карактеристична за новинарски (публицистички) функционални стил, и често се користи како би се манипулисало читаоцима. Декомпоновани предикат се, пре свега, везује за функционални стил у коме се користи. Требало би га избегавати у новинарском функционалном стилу, осим у случајевима када не постоји адекватна замена за декомпоновани предикат или када он даје прецизнију информацију. Добијени подаци се, међутим, не могу генерализовати, јер је за ово истраживање узет у обзир мали број текстова, који се бави истом тематиком, а да би се дошло до значајнијих чињеница потребно је извршити истраживање на већем броју текстова различите тематике и из што већег броја извора.

Цитирана литература

- BAHR, 1997: BAHR, Brigitte. *Untersuchungen zu Typen von Funktionsverbgefügen und ihre Abgrenzung gegen andere Art*. Bonn: Dissertation, 1977.
- BREIDT, 1993: BREIDT, Elisabeth. *Extraktion von Verb-Nomen-Verbindungen aus dem Mannheimer Korpus I*. Universität Tübingen: SfS-Report-03-93, 1993.
- BUSCHA 1996: BUSCHA, Joachim i Gert Helbig. *Deutsche Grammatik*. Leipzig: Verlag Enzyklopädie, 1996.
- ĆORIĆ 1991: ĆORIĆ, Božo. „Iz dijalektološke terminologije (narečje, dijalekat, govor)”. *Književnost i jezik*, knj. 38., br. 1 (1991), str. 327. [orig.] ЋОРИЋ 1991: ЋОРИЋ, Божо. „Из дијалектолошке терминологије (наречје, дијалекат, говор)”. *Књижевност и језик*, књ. 38., бр. 1 (1991), стр. 327.
- HERINGER 1968: HERINGER, Hans. *Die Opposition von 'kommen' und 'bringen' als Funktionsverben. Untersuchungen zur grammatischen Wertigkeit und Aktionsart. Sprache der Gegenwart 3*, Schwann, Düsseldorf. 1968.
- IVIĆ 1988: IVIĆ, Milka. „JOŠ O DEKOMPONOVANJU PREDIKATA”. *Južnoslovenski filolog*. knj. 17, sv. 18 (1998): str. 180-187 [orig.] ИВИЋ 1998: ИВИЋ Милка. „ЈОШ О ДЕКОМПОНОВАЊУ ПРЕДИКАТА”. *Јужнословенски филолог*. књ. 17, св. 18 (1998): стр. 180-187.
- KLEIN, Wolfgang. „Zur Kategorisierung der Funktionsverben”. *Beiträge zur Linguistik und Informationsverarbeitung*. knj. 13, (1968): str. 7-37
- KLIKOVAC 2008: KLIKOVAC, Duška. *Jezik i moć: ogledi iz sociolingvistike i stilistike*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2008.
- MESLI 1991: MESLI, Nadjet. *Funktionsverbgefüge in der maschinellen Analyse und Übersetzung: linguistische Beschreibung und Implementierung im CAT2-Formalismus. Eurotra-D Working Papers*, Tübingen: IAI, 1991.
- MRAZOVIĆ 1990: MRAZOVIĆ, Pavica i Zorana Vukadinović. *Gramatika srpskohrvatskog je-*

- zika za strance*. Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 1990. [orig.] МРАЗОВИЋ 1990: МРАЗОВИЋ, Павица, и Зорана Вукадиновић. *Граматика српскохрватског језика за странце*. Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 1990.
- PERSSON 1975: PERSSON, Ingmar. *Das System der kausativen Funktionsverbgefüge. Eine semantisch-syntaktische Analyse einiger verwandter Konstruktionen. Lunder germanistische Forschungen*, Lund: CWK Gleerup, 1975.
- PIPER 2005: PIPER, Predrag, Ivana Antonić, Vladislava Ružić, Sreto Tanasić, Ljudmila Popović i Branko Tošović. *Синтакса савременог српског језика*. Институт за српски језик САНУ, 2005. [orig.] ПИПЕР 2005: ПИПЕР, Предраг, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Сreto Танасић, Људмила Поповић и Бранко Тошовић. *Синтакса савременог српског језика*. Институт за српски језик САНУ, 2005.
- RADOVANOVIĆ 1977: RADOVANOVIĆ, Milorad. „Dekomponovanje predikata (na primerima iz srpskohrvatskog jezika)”. *Južnoslovenski filolog*. Институт за српскохрватски језик, 1977.
- RADOVANOVIĆ 2004: RADOVANOVIĆ, Milorad. „Dekompozicija i univerbizacija”. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, knj. XLVII, br. 1–2 (2004): str. 43–49
- SILIĆ 1997: SILIĆ, Josip. „Novinarski stil hrvatskoga standardnoga jezika”. *Kolo*, knj. 6., br. 3 (1997), str. 495–513.
- STEVANOVIĆ 1979: STEVANOVIĆ, Mihailo. *Savremeni srpskohrvatski jezik (gramatički sistemi i književna norma)*. Beograd: Naučna knjiga, 1989.
- ŠARE 2004: ŠARE, Sandra. *Kako pisati za novine – Jezik javne komunikacije*. Beograd. Medija centar. 2004. [orig.] ШАРЕ 2004: Шаре, Сандра. *Како писати за новине – Језик јавне комуникације*. Београд. Медија центар. 2004.
- ŠUŠANJ 2010: ŠUŠANJ, Jelena. „DEKOMPONOVANJE LEKSEMA I BIROKRATIZACIJA JEZIKA NA PRIMJERIMA IZ CRNOGORSKIH DNEVNIH NOVINA”. *LINGUA MONTE-NEGRINA*. knj. 3., br. 5 (2010), str. 3–42.
- ZEMAN 2015: ZEMAN, Dalibor. *Funktionsverbgefüge und ihr Gebrauch in deutschen publizistischen Texten*. Prag: Pedagoški fakultet, 2015.

Извори

- DUDENREDAKTION 2002: *Dudenredaktion. Redewendungen: Wörterbuch der deutschen Idiomatik*. Mannheim i dr: Duden Band 11, 2002.
- MRAZOVIĆ 1981: Mrazović, Pavica i Ružica Primorac. *Nemačko-srpskohrvatski frazeološki rečnik*. Beograd: Institut za srpskohrvatski jezik, 1981.
- OTAŠEVIĆ 2004: Otašević, Đorđe. *Rečnik savremenog srpskog književnog jezika - Ogledna sveska*. Beograd: Alma, 2004.

Онлајн-извори

- <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-67409298>
- <https://www.danas.rs/svet/borbe-izraelskih-vojnika-i-palestinskih-ekstremista-vode-se-sirom-severnog-dela-gaze/>

- <https://www.politika.rs/sr/clanak/585006/Rusija-moze-da-zaustavi-rat-Izraela-i-Hamasa>
<https://www.novosti.rs/planeta/svet/1304575/rat-izraelu-izrael-nastavlja-udarima-liban-pojasu-gaze-preti-izbijanje-epidemije-video>
<https://www.nedeljnik.rs/iskre-koje-bi-mogle-da-zapale-zapadnu-obalu-izraelske-snage-nastavile-talas-nasilja/>
<https://www.dw.com/sr/krvavi-napadi-hamasa-izrael-kre%C4%87e-u-rat/a-67027473>
<https://www.kurir.rs/planeta/4293072/izraelska-vojska-snimila-zauzimanje-luke-gaza-operacija-se-siri-na-jug>
<https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-67260563>
<https://www.politika.rs/sr/clanak/585313/Koliko-Amerika-zaraduje-od-rata-u-Gazi>
<https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-67326275>
<https://www.zdf.de/nachrichten/politik/ausland/shani-deutsche-amas-israel-100.html>
<https://www.fr.de/politik/trainingslager-hamas-angriff-krieg-in-israel-news-gaza-gazastreifen-training-trainingscamps-zr-92576072.html>
<https://www.merkur.de/politik/krieg-israel-luftangriff-gaza-krankenhaus-al-ahli-masseker-idf-hamas-netanjahu-92584002.html>
<https://www.tagesschau.de/ausland/asien/israel-gaza-hamas-krieg-102.html>
<https://www.zdf.de/nachrichten/politik/ausland/israel-hamas-gaza-angriff-experte-analyse-100.html>
<https://www.zdf.de/nachrichten/politik/ausland/bodeneinsatz-nacht-gaza-israel-100.html>
<https://taz.de/Einigung-auf-Feuerpause-im-Gaza-Krieg/!5974820/>
<https://de.euronews.com/2023/10/07/israels-armee-erklart-nach-massiven-angriffen-aus-gaza-kriegszustand>
<https://www.spiegel.de/ausland/news-israel-gaza-krieg-hamas-geiseln-ukraine-krieg-arnold-schwarzenegger-a-651869b2-c081-498e-9f00-30ea9cf3686c>
<https://www.vaticannews.va/de/welt/news/2023-11/gaza-kinder-krieg-israel-palaestinsener-hamas-terror-tod-trauma.html>

Katarina Z. Minić

DIE VERWENDUNG VON FUNKTIONSVERBGEFÜGEN IN NACHTRICHTENTEXTEN AUF SERBISCH UND DEUTSCH

Zusammenfassung

Das Funktionsverbgefüge stellt eine grammatikalische Konstruktion dar, die durch die Zerlegung eines Verbs mit voller Bedeutung in ein Verb mit allgemeiner Bedeutung und ein von diesem Vollverb abgeleitetes Verbalsubstantiv entsteht. Gegenstand dieser Forschung ist das Funktionsverbgefüge in den ausgewählten Zeitungstexten in der serbischen Sprache und sein Äquivalent in der deutschen Sprache. Die Forschung befasst sich mit dem Funktionsverbgefüge im journalistischen Funktionsstil in der serbischen und deutschen Sprache, wobei besonderes Augenmerk auf die Forschungen von M. Radovanović gelegt wird und die von ihm postulierten Muster, und sie betreffen die Struktur des Funktionsverbgefüges. Ein Teil der Forschung widmet sich der Bürokratisierung der Sprache, die auftritt, wenn bürokratische Sprache als Teil der alltäglichen Kommunikation verwendet wird. Die analysierten Funktionsverbgefüge wurden aus Zeitungstexten in serbischer und deutscher Sprache extrahiert, wobei darauf geachtet wurde, dass

die Texte ungefähr die gleiche Länge und das gleiche Thema hatten, mit dem Ziel zu untersuchen: ob, und in welchem Ausmaß Funktionsverbgefügen in Zeitungstexten verwendet werden, sowie deren Struktur. Das analysierte Korpus umfasst zwanzig Zeitungstexte – zehn auf Serbisch und zehn auf Deutsch.

Schlüsselwörter: serbische Sprache, deutsche Sprache, Funktionsverbgefüge in Serbisch, Funktionsverbgefüge in Deutsch, Zeitungstexten